

คำวินิจฉัยของ พลโท จุล อติเรก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๓๔ - ๕๓/๒๕๕๓

วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลแขวงตลิ่งชัน และศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย ซึ่งเป็นผู้ร้อง รวม ๒๐ คำร้อง
เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖
วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง ได้ความว่า ศาลแขวงตลิ่งชันส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดง
ที่ ๖๖๘/๒๕๕๐ ระหว่าง นายประจวบ เจริญเฟื่องฟู โจทก์ และ นายสาธิต นครินทร์สาคร จำเลย
และศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย ในคดีแพ่งอีก ๑๕ คดี ดังนี้

๑. คดีหมายเลขแดงที่ ๒๗๖๕/๒๕๓๕ ระหว่าง นายณรงค์ชัย ตระกูลสุขสันต์ โจทก์
นายสาธิต นครินทร์สาคร จำเลย

๒. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๗๖๗/๒๕๕๐ ระหว่าง นางพรทิพย์ พิมลรัตน์ โจทก์ นายสาธิต
นครินทร์สาคร จำเลย

๓. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๗๘๐/๒๕๕๐ ระหว่าง นายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นายสาธิต
นครินทร์สาคร จำเลย

๔. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๘๓๐/๒๕๕๐ ระหว่าง นางสาวารี ประดับทอง โจทก์ นางวิมล
แก่นแก้ว จำเลย

๕. คดีหมายเลขแดงที่ ๗๖๘๘/๒๕๕๐ ระหว่าง นายวันชัย วัชรมงคล โจทก์ นางวิมล
แก่นแก้ว จำเลย

๖. คดีหมายเลขแดงที่ ๘๒๑๖/๒๕๕๐ ระหว่าง นายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางวิมล
แก่นแก้ว จำเลย

๗. คดีหมายเลขแดงที่ ๗๕๕๕/๒๕๓๕ ระหว่าง นายวันชัย วัชรมงคล โจทก์ นายบรรจง
ศรีกาหลง จำเลย

๘. คดีหมายเลขแดงที่ ๑๐๖๓/๒๕๕๑ ระหว่าง นางชูศรี วัตยิม โจทก์ นายบรรจง ศรีกาหลง จำเลย

๙. คดีหมายเลขแดงที่ ๑๘๑๑/๒๕๕๑ ระหว่าง นางมาลี พิทักษ์เสนห์ โจทก์ นายบรรจง ศรีกาหลง จำเลย

๑๐. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๑๖๑/๒๕๓๖ ระหว่าง นางเตือนใจ ตริวิเชียร โจทก์ นายนิมิตร กุลละวณิชย์ จำเลย

๑๑. คดีหมายเลขแดงที่ ๕๑๓๔/๒๕๓๘ ระหว่าง นางสุภาภรณ์ คณิงเหตุ โจทก์ นายนิมิตร กุลละวณิชย์ จำเลย

๑๒. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๒๕๐/๒๕๓๕ ระหว่าง นางเตือนใจ ตริวิเชียร โจทก์ นางสุน ไตรเลิศ จำเลย

๑๓. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๗๔/๒๕๔๐ ระหว่าง นายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางสุน ไตรเลิศ จำเลย

๑๔. คดีหมายเลขแดงที่ ๑๕๕๕/๒๕๔๑ ระหว่าง นายชัชชัย คณิงเหตุ โจทก์ นางสุน ไตรเลิศ จำเลย

๑๕. คดีหมายเลขแดงที่ ๓๗๘๘/๒๕๔๒ ระหว่าง นายวันชัย วัชรมงคล โจทก์ นายมานพ ไตรมนตรี จำเลย

๑๖. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๘๓๘/๒๕๔๒ ระหว่าง นายวันชัย วัชรมงคล โจทก์ นายหนูจันทร์ แก้วเกิน จำเลย

๑๗. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๐๑/๒๕๔๒ ระหว่าง นายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางวันดี ชะเอมเทศ จำเลย

๑๘. คดีหมายเลขแดงที่ ๔๖๑๒/๒๕๓๕ ระหว่าง นายชัชชัย คณิงเหตุ โจทก์ นายสมเจตต์ แสงคุ้มภัย จำเลย

๑๙. คดีหมายเลขแดงที่ ๑๔๓๔/๒๕๔๒ ระหว่าง นางเตือนใจ ตริวิเชียร โจทก์ นายพงษ์ชาย พรชื่น จำเลยที่ ๑ และนายสมปอง คำหอมริน จำเลยที่ ๒

ผู้ร้องทั้งหมดเป็นพนักงานของโรงงานสุราบางยี่ขัน บริษัท สุรามหาราษฎร์ จำกัด ถูกฟ้องเป็นจำเลยให้ชำระหนี้ ศาลพิพากษาให้ผู้ร้องแพ้คดี ให้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ คดีถึงที่สุดแล้ว โจทก์แต่ละคดีขอให้บังคับคดีโดยหักเงินเดือน เงินบำเหน็จ และเงินโบนัส ของผู้ร้องตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี ต่อมาผู้ร้องถูกเลิกจ้าง และจะได้รับเงินค่าชดเชยการเลิกจ้าง เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีคำสั่ง

อายัดเงินค่าชดเชยดังกล่าวนี้ ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลอ้างสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ซึ่งกำหนดให้เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ในมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะกำหนดจำนวนให้จ่ายแก่ผู้ร้องได้ตามสมควร ผู้ร้องเห็นว่า การใช้ดุลยพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องอยู่ใต้หลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) ว่า ถ้าเป็นเงินที่ข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลได้รับ ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี และมีต้องอยู่ในดุลยพินิจของศาล หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี เช่น อย่างมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) จึงเห็นว่าบทบัญญัติ มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ทุกคำร้องมีประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาตามคำร้องได้หรือไม่ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องในระหว่างการบังคับคดีต่อศาลที่มีคำพิพากษาว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีผู้ร้องต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘ (๑) บัญญัติว่า “คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้ (๑) เมื่อเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ศาลที่มีอำนาจออกหมายบังคับคดี หรือหมายจับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือมีอำนาจทำคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใดๆ อันเกี่ยวข้องกับการบังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งซึ่งได้เสนอต่อศาลตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ คือ ศาลที่ได้พิจารณา และชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นต้น” พิจารณาความตาม

บทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองมาตราดังกล่าวนั้น แม้จะเป็นชั้นบังคับคดีศาลก็ยังมี การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดได้ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) เป็นบทบัญญัติ อยู่ในความหมายของมาตรา ๑๕๘ (๑) และมาตรา ๓๐๒ ดังกล่าว ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินการ ในชั้นบังคับคดีที่ต่อเนื่องจากคำพิพากษาของศาลในเรื่องเดียวกัน ดังนั้น การวินิจฉัยชี้ขาดในชั้นบังคับคดี จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลต้องใช้บังคับแก่คดี โดยที่กฎหมายดังกล่าวนี้ให้อำนาจศาลพิจารณา กำหนดจำนวนเงินที่ลูกหนี้จะพึงมีในการยังชีพตามสมควร และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแก่นั้น จะไม่กระทบต่อผลของคำพิพากษาของศาลซึ่งถึงที่สุด คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาตามคำร้องได้

คงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความ รับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(๑) ...

(๒) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล และเงินสงเคราะห์หรือบำนาญที่รัฐบาลได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น

(๓) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกัน ของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงานนอกจากที่กล่าวไว้ใน (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้นหรือ คู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้นเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร

(๔) ...”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อ ทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง รับรองหลักความเสมอภาคไว้ว่า บุคคลย่อมมีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน มิให้ถลำกัน และวรรคสามบัญญัติมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม การที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๓) เฉพาะส่วนที่บัญญัติถึงสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน ที่ไม่ใช่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลให้ศาลกำหนดจำนวนเงินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีได้นั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เพราะแตกต่างกับมาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๒) ถ้าเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี และไม่ต้องให้ศาลกำหนด

พิจารณาแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๖ เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้สามารถมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพหรือประกอบภารกิจได้โดยอาศัยสิทธิเรียกร้องเป็นเงินตามที่บัญญัติยกเว้นไว้ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล ตามมาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๒) ไม่อยู่ในข่ายบังคับคดีทั้งหมด แต่สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน ตามมาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๓) ก็ควรต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันตามหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) บัญญัติแตกต่างกันระหว่างข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลฝ่ายหนึ่ง กับพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งดูประหนึ่งว่าจะไม่เท่าเทียมกันเพราะเหตุอันเนื่องจากสถานะของบุคคลก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคสาม นั้น ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม แต่เมื่อคำนึงถึงความเป็นธรรมของสังคม ข้าราชการไม่มีรายได้อื่น คงมีแต่เงินเดือน หรือเงินบำเหน็จ บำนาญ ในลักษณะที่มีจำนวนแน่นอน รายได้ของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ต่างกับพนักงานหรือผู้ประกอบการอาชีพอื่น ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใดบังคับจึงสามารถหารายได้อื่นมาจุนเจือ และเสริมรายได้ที่มีอยู่แล้วได้อีก แม้บางครั้งการได้รับเงิน ไม่ว่าจะเป็เงินเดือนหรือเงินประโยชน์อย่างอื่นก็อาจแตกต่างกับรายได้ของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล กฎหมาย มาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๓) จึงบัญญัติในลักษณะที่เป็นเงื่อนไขว่า ถ้าได้คำนึงถึงรายได้และค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่จำเป็นในการดำรงชีพแล้ว ก็น่าจะเพียงพอโดยไม่ขัดสน จึงให้ส่วนเกินนั้นได้แบ่งชดใช้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้บ้าง แต่ถ้าหารายได้หรือสิทธิเรียกร้องอันควรจะได้ไม่พอแก่รายจ่าย

ประจำที่จำเป็นในการยังชีพ ศาลก็อาจกำหนดให้ไม่อยู่ในข่ายต้องถูกบังคับคดีก็ได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒๘๖
วรรคสอง จึงได้บัญญัติให้พิจารณาจากฐานะในทางครอบครัวของลูกหนี้ รวมทั้งบุพการีและผู้สืบสันดาน
ซึ่งอยู่ในอุปการะด้วย พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติของมาตรา ๒๘๖ น่าจะเป็นธรรมทั้งฝ่ายลูกหนี้
และครอบครัว รวมทั้งเจ้าหนี้ด้วย มิได้หมายความว่า จะมีรายได้น้อยก็ต้องอยู่ในบังคับคดีเสมอไป
จึงเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่บัญญัติแตกต่างกับ (๒) นั้น ไม่ขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เพราะมิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมา จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖
วรรคหนึ่ง (๓) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

พลโท จุล อติเรก

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ